

LA REVISTA

QUADERNS DE PUBLICACIÓ QUINZENAL

ANY III. NUM. XXX - GENER 16-1917

Número solt, 20 cts.

SUMARI

L'acció del nacionalisme a Mallorca, per Joà Estelrich. — Pedagogia social, per Alexandre Galí. — G. K. Chesterton, per J. M. López-Picó. — Lírica catalana: A santa Felicitat, que infantà set fills martres, per Llorenç Riber. — Lírica grega: Olímpica X, de Píndar, per Carles Riba, trad. — Lletres: Llibre de Lectura Escolar, per A. Rovira i Virgili. — Tractat dels pactes o capítols matrimonials que escrigué Joà Pere Fontanella, de Francisco Maspons i Anglasell, per Martí Esteve. — Histories extraordinaries de Edgar Poe, traducció de Carles Riba, per Joaquim Folguera. — Llibres de historia, per Ll. Nicolau d'Olwer. — Arts Plàstiques: Assaig sobre la rehabilitació de la habilitat, per Esteve Monegal. — Notes marginals, per Martí Casanovas. — Crònica, per M. C. — Dietari espiritual.

ADMINISTRACIÓ: CORTS CATALANES, 613, BAIXOS
BARCELONA

Persistencia, per MARTÍ ESTEVE.—Prosa literaria: Historia d'un plaga, per E. DURÁN REYNALT.—Apologia de la Llengua Catalana, per EMILI VALLÉS.—Poesia Catalana: Dar beure a qui té set, per JOAN ALCOVER.—La guardadora d'oques, per MARIÁN MANENT.—Poesia francesa: Art poètica, de Paul Verlaine, per MAGÍ SANDIUMENGE, trad.—L'abeurador, de E. Verhaeren, per EMILI GUANYABENS, trad.—Lletres: Mots plaents i desplaents, de Miquel Poal Aregall, per CARLES SOLDEVILA.—La «Acción Popular», per J. M. TALLADA.—Arts plàstiques: Notes marginals, per MARTÍ CASANOVAS.—Dietari espiritual.

OFRENA

Revista gràfica mensual catalana

Suscripció anyal: 5 ptes. Número solt: 40 cts.

Redacció i Administració: Corts Catalanes, 550, 2.^{on} 1.^a

VELL I NOU

Revista quinzenal d'Art

Suscripció trimestral: 1'50 ptes.-Núm. solt: 30 cs.

Redacció i Administració: Corts Catalanes, 613

PUBLICACIONS DE «LA REVISTA»

Administració: Corts Catalanes, 613 b.

LLIBRES APAREGUTS:

RAMÓN RUCABADO

Els editors i la llibertat de l'art

JOSEP ARAGAY

La pintura catalana contemporania. La seva herència i el seu llegat

CLEMENTINA ARDERIU

Cançons i el·legies

JOSEP M. LÓPEZ-PICÓ

L'infantament meravellós de Schahrazada

MIQUEL POAL AREGALL

Mots plaents i desplaents

ANTONI ROVIRA I VIRGILI

El Nacionalisme

EN PREMSA:

JOAQUIM FOLCH I TORRES

Meditacions sobre l'arquitectura

AVIAT:

L'obra d'Isidre Nonell

Hi han en preparació obres de Josep Carner, J. Farran i Mayoral, Eugeni d'Ors, Joaquim Folguera, Alexandre Plana, Carles Riba, Esteve Monnegal, Martí Casanovas, Josep M. de Sagarra, etc.

ESCOLA D'ART

DIRECCIÓ: IGNASI MALLOL

PINTORS: ESCULPTORS
ARQUITECTES: ENGINYERS

C. CUCURULLA: IV: II

PUBLICACIONS DE «LA REVISTA»

Col·lecció de lírics mundials

Dintre pocs dies apareixerà el primer volum de la col·lecció

Venus i Adonis

de W. SHAKESPEARE

*Trad. de M. Morera i Galicia
Prefaci de Josep Carner*

LA REVISTA

QUADERNS DE PUBLICACIÓ QUINZENAL

ANY III. — N.º XXXI — GENER 16, 1917

L'ACCIÓ DEL NACIONALISME A MALLORCA

La vida intel·lectual de Mallorca està caracteritzada avui en dia per una completa desorientació. En lloc presideix un pensament; la mescla absurda, la conxorxa monstruosa, la aleació d'elements disjuntius volen substituir el criteri que manca. En economia, hi ha una desconeixença absoluta de les seves lleis, desfetes degudes a aqueixa desconeixença, l'ansia perpetua davant un crèdit inestable; en política, un tresbalsament farèstec, lliberals que fan de reaccionaris, reformistes que fan de conservadors, una inconseqüència desorientadora en tots els partits i en totes les fraccions personalistes; en les branques diverses de l'arbre de la ciència un treball aïllat, improductiu, descoratjador; en arquitectura una conjuminació d'estils extravagants i d'exotismes cridons que converteix les ribes de la nostra badia lluminosa en una exposició de rebequeria i cursilisme; en les corporacions municipals i regionals, absència de programes administratius, de planols de millora i de norma en les reformes urbanes... Aqueix és l'espectacle misèrrim que presenta Mallorca, terra representativa, per dissort, de la ensaimada i de la hipocresia, i que no té encara entera consciència d'ella mateixa, de la seva valor.

Millor dit. De temps que's ve parlant, entre els polítics del règim, de la *personalitat balear*. I caldria preguntar a dits senyors:

¿Quina personalitat és aquesta? Perquè, senzillament, es tracta d'una personalitat merament geogràfica, feta miques—illes—per la mateixa geografia, apesat de l'Estat forjador de províncies. Mes, les personalitats geogràfiques són estàtiques, pètrees, estèrils. Unicament les personalitats polítiques són fecundes. I tan sols existirà aquesta personalitat política quan aplegui a tots els balears, en una acció de conjunt, una mateixa fe, una mateixa esperança, una mateixa voluntat—fe, esperança i voluntat que només un caràcter comú, la llur catalanitat, pot produir.

Si el mallorquinisme no pot ésser oposat al balearisme i balearisme vol dir, essencialment, catalanisme insular—digne complement del catalanisme continental—està clar que el mallorquinisme únic que s'ha d'admetre com a bo i raonable és el catalanista. A la nostra illa n'hi ha molts que s'ho diuen mallorquinistes: el llur regionalisme és simplement folk-lòric, pintoresc, d'amor al campanar, a la tonada i als calçons amb bufes... La qual cosa és molt bona per a que passin l'estona, entretenint-s'hi, els desenfainats; però no per a salvar un poble, quasi perdut, que necessita per al seu remei quelcom de més viu i palpitant. Resumint: el regionalisme mallorquí ha d'ésser un aspecte del nacionalisme català.

Mes, el nacionalisme a Mallorca topa amb

un inconvenient; el nacionalisme a Mallorca no troba la terra tan assaonada i femada com a la Catalunya continental, per a créixer depressa i amb ufanía, perquè ací no s'ha realitzat encara totalment el despertar de la consciència reflexiva de la part de l'ésser nacional al qual pertanyem. Ací no se són efectuades encara totes les fases del renaixement d'un poble, que senyala Prat de la Riba en l'obra capdal sobre el nacionalisme català. El període industrial, l'activitat econòmica, la riquesa... no han vingut; més que capital, ço que manca és intel·ligència i pit per als negocis; financierament som pobres; les societats econòmiques deriven cap al fracàs; els trusts manen; només qualche industrial isolat prospera. La renovació històrica tampoc és confirmada; no s'ha escrit encara la història crítica de Mallorca i, fóra de qualche monografía interessant, només es publiquen opuscles sense novetat i obres aduladores dels poders actuals. I, pertocant la renovació artística, bastarà fer memoria, si exceptuem un bon nombre de restauracions i d'obres religioses, del mal gust que inspira les construccions arquitectòniques dels tècnics municipals; del petit nombre de persones naturals d'aquesta illa que's dediquin amb esperances d'èxit a les belles arts, de l'aïllament en què viuen els devots de la bellesa, del públic encant i emigració continua dels nostres tresors artístics... Cal, per a que Mallorca recobri la seva essència, que's realitzi un renaixement integral en tots els aspectes de la seva vida, perquè sobre les bases podrides d'avui no s'hi pot bastir res sòlid.

Això per la part dolenta. Perquè, així mateix, hi ha quelcom de lloable que significa un despuntament de renovació i és garantia d'un futur millor que l'actual.

Generalment, el nostre poble no està des-catalanitzat. La llengua és conservada pura a tot arreu de l'illa. Però, principalment a Ciutat, hi ha una classe social (en la qual no-resmenys s'hi és introduïda la lectura i escriptura en català) familiarment anomenada dels mossos i pitjor que la pesta, que'ns

degrada i desprestigia. La formen els adoradors de les coses oficials perquè són oficials; els devots de la burocràcia perquè depèn del govern central; els qui veneren el bisbe perquè és autoritat i no per res més; els qui resten enlluernats davant un militar per les estrelles que porta a les mànegues de l'uniforme. Aquests mossos són els qui justifiquen que molta gent es formi de Mallorca un concepte consemblant del que les nacions estrangeres tenen d'Espanya, és a dir, el d'una terra femènina, espiritualment feble.

L'ànima de Mallorca, amb tot, dona men-sió de vida. Dos segles d'abjecció i d'esclavatge no han bastat a anorrear-la. Car no és gens fàcil esvair tota una tradició de llibertat. Ací hem tingut guerres socials, sublevacions cíviques i lluites nobilíssimes que dignifiquen, elles soles, tota l'història d'un poble. I, si Mallorca es redreça, sabrà, sens dubte, refermar sa gloriosa tradició.

Com a prova que Mallorca comença de bategar, anunciant son desvetllament, esmentarem tan sols els actes de catalanitat que enguany se són efectuats. Pel gener, foren moltíssims els mallorquins que s'adheriren a la Diada de la Llengua Catalana; a Inca es celebrà la Festa amb molt entusiasme. Entorn dels Jocs Florals bilingüistes de juliol s'hi formà una opinió hostil bastant respectable. Darrerament, a l'agost, fou aïçada amb música la senyera de les quatre barres a la façana d'un novell centre cultural nacionalista que té el seu domicili a la plaça principal de Lluçmajor.

I la prova més evident de la nostra fecunda recatalanització, de la revifalla de l'ànima mallorquina, la donen els literats i poetes que, com és de tothom sabut, formen escola dins la poesia catalana. Literariament, la influència castellana a Mallorca no és gens temible; descomptant qualche periodista gazetiller, totes les persones de seny s'han convençut que calia escriure en català.

Fins ara, gairebé tots els nacionalistes d'ací eren literats o folkloristes. Avui, per

sòrt, ja comptem amb gent de tots els estaments i professions. Hi hagué una època—fa cosa de tretze a quinze anys—que el moviment regionalista semblà que's popularitzava. Ens havia visitat l'Orfeó Català, al qual dedicava l'Ajuntament de la Ciutat un plegamí que esdevindrà històric; el mateix Ajuntament indicava a D. Joan Alcover l'ús de la llengua materna a l'encomanar-li la redacció de la biografia d'En Jeroni Roselló; l'important diari *La Almudaina* feia propaganda francament regionalista... Però aquell moviment tenia el defecte d'ésser massa literari; no feia por... Constituida a Catalunya la Solidaritat, eixí, més tard, a Mallorca, *L'Espurna*, amb caràcter polític, que s'esfondrà per manca de subsidis. És que les bases no eren sòlides; és que el camp no estava preparat abastament per a que la sembra esdevingués fructífera i abundosa. D'aleshores ençà s'ha progressat una miqueta, no gaire.

La política, però, és una mena de guerra. Un hom no ha d'avençar si no té l'esquena ben guardada i si no està prou segur del lloc que trepitja. Convé que'l nacionalisme s'asseguri, abans d'empendre son camí cap a la realització de l'ideal. Car per a reprendre la trencada ruta del nostre destí polític dins el món, cal evitar tota trevelada futura. L'obra a realitzar ha d'estar assentada sobre pedres segures que's diguin: Instrucció, Cultura i Civilitat.

Instrucció, sobre tot, instrucció ben nostra. Instrucció de la pagesia—antítesi de la mossoneria ciutadana—d'aqueixa pagesia que s'és conservada quasi pura del tot en mig de la general impunitat i mesquinesa, que està bo i lliure de preocupacions per les coses oficials, i que's troba verge encara de influències forasteres i pertorbadores, tan ferma potser com en temps d'ardides sublevacions contra tota casta de senyoratges.

El nacionalisme ha de presentar-se com

l'ideal salvador de Mallorca, ara que no n'hi ha cap de ideal i que ningú ja no creu en res, perduda la fe en el règim i en els qui'l sostenen. El nacionalisme a Mallorca ha de regenerar aquesta illa, és a dir, nosaltres mateixos, els mallorquins, ens hem de regenerar tot sols i hem d'apreparar-nos per al moment que esdevengui la deslliuració i el triomf de la Metròpoli.

L'ideal esmentat ha d'ésser sencer, complet... un ideal artístic, pedagògic, polític, de progrés i de civisme... un ideal que dignifiqui i enamori Mallorca, i n'accel·leri l'exaltació continua al costat de les regions agermanades per la raça, la geografia, l'història i el llenguatge.

Amb santa persistència, mitjansant una actuació enèrgica i una rebel·lió sistemàtica contra les fórmules venerades pels mossons, s'ha de procurar la desaparició del mal concepte que molta gent es forma de Mallorca. Simultàniament, el nacionalisme ha de produir les renovacions precursoras de la plenitud de consciència nacional col·lectiva. Allavors, per graduació progressiva, al desvetllar-se tota l'espiritualitat mallorquina, després d'haver llençat son ideal i d'haver-lo imposat per la raó de sa propia eficiència als cors purs i als cervells assenyats, el nacionalisme ha d'intervenir directament en la política regional dignificant-la i portant-li aires de modernitat. Finalment, el nacionalisme, a l'escampar per tot arreu la seva influència benefactora, com a patriotisme constructiu que és, ha de donar un criteri segur i estàbil en totes les qüestions de caràcter públic; ha de fer d'orientador, de regulador, de normalitzador i d'afirmador dels aspectes diferents de la vida social mallorquina.

JOAN ESTELRICH.

Mallorca, novembre 1916.

PEDAGOGIA SOCIAL

Ens hem d'exigir una ben entesa i ben trenada rel·lació entre pedagogia social i pedagogia individual. De l'una banda hi ha l'home, que és ell tot sol un món, i de l'altra banda hi ha el món, sense el qual l'home no deu ésser res. Nosaltres voldríem cuidar de no decantar-nos massa a l'un cantó ni a l'altre. Els dos camps radicals dels pensaments i de les lluites dels homes són aquí. Al menys que ho sapiguem i no 'ns llenquem aventuradament a cap dels dos. De l'una banda hi ha: «Quan dos homes s'apleguen entorn meu, jo soc en mig.» Amb el seguici meravellós de la col·laboració social i del valor *humanitat* sobre tot altre valor de la força incontrastable de l'unió i de la mutua influència i la mutua responsabilitat irrecusable. De l'altra banda: De què't servirà guanyar tot el món si perds la teva ànima? Amb l'imponderable força *d'un home immortal i lliure. Un home immortal i lliure!*

De l'una banda sabem que la doctrina més alta de perfecció és la cura de l'ànima a despit de tot, contra de tot, contra el món, contra el dimoni, la carn... De l'altra ban-

da sabem que la doctrina més alta de perfecció és la negació d'un mateix, l'entrega d'un mateix, de tot ço que un és i pugui ésser, per un ideal suprem i comú de bé i de salvació. El donar-se en activitat incessant!

Sabem això i veiem com les mil atenuacions i mixtificacions i aplicacions mal enteses d'aquests criteris suprems són banderes de combat pels homes.

En el punt cabdal, però, no costa una conciliació i a tots se'ns acud, però nosaltres creiem amb una exaltació de l'un o de l'altre dels dos criteris dins aquesta alta conciliació. Ens venen ara al pensament un Plató o un Sant Francesc o un Miquel Angel. ¡Com són un doll inagotable de bé pels homes i quina personalitat tant exaltada i dominadora cada u d'ells, que perdura i s'ageganta en el mar dels segles! ¡I amb quin esforç, amb quina violència salvaren la seva ànima contra els homes i pels homes!

Però la solució hem de desitjar-la més aviat en el camp pràctic de la Pedagogia, de la nostra Pedagogia, per anar treballant sense vacil·lar tot seguit.

ALEXANDRE GALÍ.

G. K. CHESTERTON

Aquests dies, que amb més ampla aspiració que abans i amb la puresa que el sacrifici ha guanyat torna a parlar-se de la possible federació dels estats d'Europa i s'afirma el desig d'unitat moral europea, és bo d'associar als millors dalers el nom de G. K. Chesterton, el generós escriptor anglès qui ha vençut l'isolament insular i ha proclamat l'unió dels esperits que conegué un jorn l'Europa cristiana.

Semblava fins ara que de l'unitat europea se'n volgués excloure Anglaterra.

Chesterton, tot sol, sabria aclarir aquell mal entès.

Els qui volem comprendre, al costat de l'admiració que sentim per Romain Rolland, l'europeu que ha superat la baralla d'Europa, proclamem l'admiració que ens exalta el exemple de Chesterton, l'europeu que dins de

la baralla, del cor mateix de la baralla, sab copsar el sentit cordial de l'unitat d'Europa.

G. K. Chesterton és un home de combat. Lluita amb passió, oferint-se a totes les accions i reaccions de la batalla, més atent a l'eternal guspira enardidora de la seva vida que a l'estilització o a l'extensió d'èxit dels incidents de la lluita. El periodisme modern ha trobat en ell l'expressió que li calia en aquestes hores.

Altres grans periodistes, fins els de més noble esperit, s'han deixat dur per l'entusiasme patriòtic o per la limitació d'una pretesa finalitat massa immediata. Romain Rolland mateix sembla de vegades massa preocupat de les contingències temporals, com si un pacient detallisme l'entretingués indecís entre l'ahir i el demà que separa l'abisme de la guerra.

Chesterton recull el sentit actual perquè, amb ardidesa cristiana, que no refusa pendre partit per una causa determinada, obeeix l'empenta de la veritat eterna.

Aquesta veritat, abans de la guerra el movia, (dins la més pura honestetat intel·lectual i servint-se de les més altes qualitats d'inventiva vivacíssima, intenció agressiva, composició i expressió paradoxal i neta sensillesa humorística que caracteritzen el seu temperament), a una constant polèmica per la llibertat espiritual, en la qual mai no rebaixà la noblesa de l'atac ni enverinà els arguments ni volgué immobilitzar cap actitud heroica. Ell mateix ha reclamat sempre el dret de contradir-se i això fa que creixi en dignitat l'heroisme de les copioses campanyes que han dictat els seus assaigs, les seves novel·les i els seus articles.

El polemista que és Chesterton abans de la guerra ja feia, naturalment, la guerra. I aquell esperit de veritat inicial amb què la feia ha donat a la seva intervenció d'ara una més coratjosa sinceritat.

Ell arriba a l'unitat d'Europa no per la força ni per l'utilitarisme defensiu, sinó per la profunda correntia de llibertat que és l'essència mateixa de l'esperit cristià.

Per això vol abans que s'estableixi la fe-

deració europea, cercar-li fonaments de justícia i exigir responsabilitats als qui pretenien fer-se'n una profitosa empresa d'explo-tació. Chesterton retorna, diríem, al sentit cordial de l'unitat d'Europa, que Romain Rolland, castigat de fredor massa puritana no capí totalment.

Chesterton ha comprès que l'Europa una no pot viure influida d'esperit luterà. Tot el llibre publicat sota el títol: *Els crims de l'Anglaterra*, és dedicat a confessar el fracàs de la contemporització anglesa amb l'absorció prussiana, tarat d'incomprensió i de crueltat anti-europea.

Contra els elements caòtics que desnaturalitzen la civilització europea, proclama Chesterton, no una imparcialitat que delataria l'impotència del voler, sinó la llibertat tan profundament arrelada que és ja clàssica des del primer instant; i que per ardents que fossin les figures humanes que ella mobilitza semblin sempre eternes com un agrupament esculpit, i nues.

Aquesta associació tan anglesa de la llibertat i de l'eternitat és alhora una reintegració d'Anglaterra als corrents de la cristiandat occidental que anomenem Europa.

J. M. LÓPEZ-PICÓ.

LIRICA CATALANA

A SANTA FELICITAT, QUE INFANTÁ SET FILLS MARTRES

O Santa Felicitat!
Ets el candeler daurat
que va veure Zacarías
i fas ver el teu bell nom,
abundosa de fills, com
una setmana de dies.

Sortosa fecunditat!
Heptalisme benaurat
que en el cel i el refrigeri
del Crist i del Paradís
et volta el front amb l'encís
de son sèptuple misteri.

Set confessors i set fills!
Tants de combats i perills
com victories al món dónes;
tants cadafalcs com bressols,
tantes lluites com condols,
tants naframents com corones.

Per això amb tos set infants
purpurencs i triomfants
i coronats de promeses,
davant Déu brilles en pau
com canalobre suau
amb les set branques enceses!

LLORENÇ RIBER.

LIRICA GREGA

OLÍMPICA X

PÍNDAR

Per Agesídam,
locri epizefiri,
infant púgil.

Assabenteu-me el fill d'Arquístrat
vencedor olímpic, a on de la ment
el tinc gravat. Perquè jo li devia
un cant dolç i me n'he oblidat.
O Musa, i també tu, filla de Zeus.
Veritat, aparteu-me,
dreta la mà, aquest repte
d'haver pecat contra un hoste amb mentides.
Perquè el temps a venir s'apilava
i ara solla mon deute pregón.
Amb tot, bé pot l'usura
esvaï el blasme punxós dels mortals.

Ara, i com l'ona escoladissa
s'emportarà els palets arrodolats?
I com recomprariem amb un himne
la gracia de l'amic?

Perquè l'Equitat mena
la vila dels Locris Zefiris:
Calíope els és grata
i Ares, armat de bronze. L'art guerrera
de Cicnos féu girar l'esquena un dia
a Heracles, fort de sobres. Vencedor
al pugilat en l'olímpica festa,
Agesídam avui
doni gracies a Ilas,
com a Aquilles, Patrocle.
L'home que fibla un cor nat en virtut,
el pot empènyer a una prodigiosa
gloria, ajudant la mà d'un déu.
Sense fadiga pocs triomfs hagueren,
que és per la vida llum més que cap bé.

Ordres de Zeus m'empenyen a cantar
la contesa excel·lida
que vora el monument antic de Pèlops
la força d'Heracles fundà,
després que occí el Poseidon
Ctèat irrepreensible,
que occí Eurit, quan volia exigir
la seva soldada a preu fet
al superb Augías, que tant
li recava. A l'aguait en un bosc
veïnat de Cleones, Heracles
els abaté de camí; perquè un dia
ja li havien dissipat la host
Tirintia, apostats dins les coturnes
d'Elida, aqueixes Molions
arrogantíssims. I el rei dels Epens,
hoste galiador
abans de no gaire veié
l'opulenta ciutat paterna seva
sota del foc tenaç i els cops del ferre
aclofada en pregón
rial de ruïna.
L'ira del més gallard

nò hi ha manera de desfer-se'n.
I ell mateix, fòra seny, presentant-se-li
darrer de tots en la presa,
no defugí una mort espadada.
Aleshores el fill valent de Zeus
arreglant a Pisa
la host sencera i tot el botí,
traça l'enclos sagrat al Pare august.
en un espai ben nèt
l'Altis separa amb una tanca entorn,
i disposa la plana
circular per al lleure de l'àpat,
honorant el corrent de l'Alfeu
entre els dotze deus reis. I anomena
de Cronos la cama, que fins
aleshores, regnant hi Enomaos
no tenia cap nom, i l'amerava
molta de neu. I en aquella
celebració primera assistien
les Parques de costat, i l'únic
que palesa la vera veritat,
el temps. Ell fent via endavant,
contava fidel com Heracles,
repartides primícies,
consagrava el botí de la guerra,
i com la festa quinquenal
instituí amb l'Olimpiada
primera i les victories hagudes.
Qui doncs mereixé
la recent corona
per ses mans, per sos peus, o son carro,
qui amb honor se feia seva,
aferrant-la amb treball,
la gloria dels combats, que era el seu vot?
A l'estadi excel·lí, amb els peus
corrent la tensó en linia dreta,
Eonos, fill de Licímnios,
que havia vingut de Midea
menant una host. En la lluita
Equemos il·lustrà Tegea.
I Dòriclos, habitant de Tirint,
se n'emportà la reeixida
del pugilat; amb els quatre cavalls
Semos, de Mantinea, fill
d'Aliròtios. Fràstor colpí
la rodella amb el dard. I Enikeus
roda amb la mà i avia
la pedra una llargaria
enllà de tots els altres. I el col·lotge
esclata en un gran aldarull.
I en tant l'amorosa
resplendor de la lluna ben carada
il·luminà el vespre.
I tot el tancat reentrunyia
amb els convits alegres
i els cànctics de triomf.

Seguint aquests començaments primers.
 Ara doncs en un himne
 que porta nom d'una victòria estrenua,
 celebrarem el tro,
 i el dard forjat al foc
 de Zeus que llença l'espetec,
 i el llamp roent, tan just
 a la seva potencia sobirana.
 A la canya resposta
 però la flonja música dels versos
 aquests, que passat tant de temps
 nasqueren prop de Dirce,
 de bona anomenada.
 Però tal com l'infant molt enyorat
 nat de muller al pare que camina
 ja a l'interès de jovenesa,
 l'ànima li escalfà amb més amor;
 car no hi ha res tan oiós pel que mort
 com que els béns d'un se'n vagin a parar
 a un amo estrany sobrevingut.
 Així és també que quan un home,
 Agesídam, havent fet coses belles,
 arriba sense cant al sojorn d'Ades,

ha respirat per cert en vanitat,
 i de tanta fatiga
 no n'ha copsat sinó un goig ben curt.
 Però el que és tu, la lira
 de dolç parlar i la flauta suau,
 escampen gracia damunt teu.
 Les Pièrides, filles de Zeus,
 crien vasta la fama.
 I jo, que comparteixo
 aquesta feina amb elles, abraçant
 l'il·lustre nació dels Locris,
 he arrosat amb mel aquesta
 ciutat de braus barons, i el fill amable
 d'Arquèstrat he lloat, que he vist
 com prevalia per la vigoria
 de puny vora l'ara d'Olimpia,
 en aquell temps que era bell d'esguardar,
 i infós d'aquella primavera
 que un dia fou qui, ajudant-hi
 la dea Ciprina, apartà
 de Ganímedes la mort imprudent.

CARLES RIBA. trad.

LLETRES

LLIBRE DE LECTURA ESCOLAR, de *A. Rovira i Virgili*. — Antoni López, editor.
 Barcelona, 1916. (*)

Quan l'editor d'aquesta obra ens va proposar la confecció d'un Llibre de lectura per a nois, nosaltres vam acceptar l'encàrrec amb cor joios. Aplegar en un volum treballs i troços selectes, en prosa i en vers, dels escriptors i literats catalans, era una feina que ens plaia i àdhuc ens il·lusionava. Per endavant fruïem aqueixa mena de dolç xopolleig dins les obres dels nostres homes preclars, i vèiem el feix de poesia i prosa que sortiria de les mans nostres, clar com els ulls dels infants, tot flairós de beutat, tot vibrant de l'ànima de Catalunya, forta i pregonna, endins de les ratlles del llibre.

Però si, de primer, ens imaginàvem fàcil la feina, tan aviat com vam començar-la ens van anar apareixent, l'una darrera l'altra, tot un rengle de dificultats. Mai com ara no hem vist tan clarament el dur esforç que requereix això que sembla tan simple: triar.

Nosaltres volíem fer un llibre ensems digne i útil. Posats a triar, vam adonar-nos tot seguit que estàvem davant d'un problema complex. La tria havia d'obeir a criteris diferents, i de vegades poc avinguts. L'obra havia de respondre a un conjunt de condicions de llei diversa.

Fer un llibre de retalls, és cosa tan fàcil com

barruera. Per dissort, molts llibres de lectura que ara corren no són sinó llibres de retalls, barreja inform de tot el que ve a mà; munt, no pas edifici; apilament, no pas construcció. Hem volgut fogir de aqueix procediment, i n'hem seguit un altre de més conciencios i més respectuos amb la missió dels textos pedagògics.

Ens calia tenir en compte el mèrit literari de les composicions triades; no perquè volguéssim fer un llibre exclusivament de literatura, sinó perquè, sigui qualsevol el tema de què tracti l'escriptor, per a ésser presentat com a model de lectura, ha de reunir qualitats de forma i d'estil. Aquestes qualitats literàries, però, han d'ésser relacionades amb les especials circumstancies del públic d'infants, al qual va destinat el llibre. Era precís, doncs, procurar que les composicions i fragments escollits estessin a l'abast de les intel·ligencies dels nois, no sols en llur pensament, que convenia fos clar, sinó en llur forma mateixa. Bel·leses de forma hi ha, en efecte, que no poden ésser fruites pels menuts.

Això no vol dir que calgui adoptar, en la tria dels textos, un criteri *pueril*. Fer un llibre per als infants no vol pas dir fer un llibre d'infantilitats. Dins el noi hi ha els inicis i els gèrmenes de l'home, i al desplegament d'aquests ha d'adreçar-se principalment l'acció educativa. Nosaltres som dels qui creuen que un bon

(*) Millor que un comentari nostre a aquesta selecció de treballs en prosa i en vers d'autors catalans moderns i antics tot just apareguda, hem cregut que escauria reproduir un fragment del pròleg del mateix autor.

llibre per a infants ha de poder ésser llegit sense enuig, i àdhuc amb plaer, pels grans. Els esforços que un hom faci per a accentuar el caràcter infantívol d'un text escolar, més aviat són nocius que altra cosa. Dins el mateix infant hi ha qualitats infantívoles que no convé conresar, per ço com noeixen a la formació del seu caràcter. Els llibres per a infants han d'adreçar-se, no tant a l'infant, al nen, com a l'homenet que dins ell hi ha.

Tot oferint past saborós a la lectura dels nois, el llibre els posa en comunicació amb la literatura de Catalunya. I com que la literatura nostra no és una cosa amorfa i caòtica, ens era indispensable que el llibre tingués una tal arquitectura—digue'm-ho d'aquesta manera—que el petit llegidor veiés l'edifici total de la nostra literatura catalana i que, guaitant més enllà, compregués que aqueix edifici té per fons el gran camp de la nostra historia nacional.

No volíem fer una mescla de treballs, sinó bastir, amb els treballs, una estructura de conjunt. Era precís presentar al petit llegidor la nostra literatura en sa unitat i en son descabdellament dins el temps i dins l'espai; presentar, per la successió i el caràcter dels treballs escollits, una historia viva, bategant, del verb català i de la renaixença integral catalana. Aquest aspecte històric i nacional, de vegades xoca amb l'aspecte purament literari. Tot està en combinar-los amb seny, de faisó que l'un interés no arribi a ferir l'altre.

Heu's aquí perquè obrim el nostre llibre amb l'*Oda a la Patria* de N'Aribau i fem seguir després els poetes i escriptors del període dels Jocs Florals, que culmina i alhora s'acaba amb En Verdaguer, malgrat de què aquest pertanyi a una altra categoria. Heu's aquí perquè hem volgut que cada corrent que s'ha manifestat dins el renaixement català, deixés son rastre en les planes d'aquest volum: escoles poètiques, reivindicacions patriòtiques, idees polítiques, tendències humanistes, estètiques i socials. Tot això sense oblidar mai que són petits catalans els qui han de llegir aquest llibre.

Si haguéssim seguit un criteri absolut de selecció literària, alguns dels noms i dels treballs del primer període romàntic i històric, del període enyoradiç de la renaixença, probablement no serien dins el volum. Però aquells homes i aquells treballs, tot tenint una valua estètica deficient, posseixen dins el moviment català una valua vital que no pot ésser desconeguda ni menyspreuada. El nostre propòsit, en aquest punt, ha estat oferir un document de conjunt de la nostra renaixença, a l'abast de l'esperit dels infants.

Llesta la tria, ordenats els treballs, hem volgut comprovar, nosaltres mateixos, com a un espectador, com a un llegidor—esforçant-nos en manllevar l'ingenuïtat infantívola—el llibre que presentem. I hem vist que hi apar clar l'inici de la renaixença, amb la *Oda* casual i

aïllada de N'Aribau i amb la tasca intencionada, volguda, rica d'una finalitat, que es proposà en Rubió i Ors, ver iniciador eficaç del moviment. Hem vist que hi apar l'empremta de foc del romanticisme en els primers autors, quasi a tothora girats de cara a la vella historia, i com més vella millor per llur gust. Hem vist que hi apar, talment com una gran muntanya aïllada, sorgida per un potent fenomen geològic propi d'altres edats del món, el geni d'En Verdaguer. Hem vist que al tombant del segle, coincidint amb la formulació política de les doctrines nacionalistes, els poetes i els escriptors esdevenen plenament homes d'avui, neguitosos de totes les inquietuts, oberts als sentiments de la vida moderna, amb una manera actual de veure les coses; transformació que té son representant més excels en En Maragall. Hem vist, avançant amb els anys del segle nou, una joventut civil i europea, la qual, després d'un període de vacil·lacions, va ocupant les altes posicions noves del pensament i de l'art catalans.

En un altre aspecte, se'ns ha palesat el fet curiosíssim que el primer crit del nostre moviment, l'*Oda* de N'Aribau, és molt superior a l'obra del període dels Jocs Florals, fins al punt que no trobem res que la iguali o la superi, fins a En Guimerà i En Verdaguer. Això ens confirma, amb el fort exemple d'un fet viu, una de les afirmacions cabdals, justificadores del nacionalisme, ço és: que l'esperit propi i l'idioma propi són elements indispensables perquè el geni es manifesti com a tal i assoleixi les alçaries de la inspiració creadora; puix aquell Aribau que en la seva *Oda* va demostrar que posseïa aptituts de gran poeta, oblidós després de la llengua que tan bellament va cantar i donat totalment al conreu de la poesia castellana, no va passar d'ésser—ho escriu Menéndez i Pelayo—un poeta castellà de segona o terça fila. L'ús de la propia llengua no dóna la inspiració als qui naturalment no la tenen, com ho veiem en els primers poetes de la Renaixença; però l'abandó de la llengua estronca o almenys fa minvar la inspiració en els qui la posseïxen, com en el cas de N'Aribau.

I encara apar un altre fet de l'ordenament de les planes de aquest llibre: el guany obtingut en tres quarts de segle per la cultura catalana. Quin avançament més gros i més ferm des de la fantàstica «llengua llemosina» de què parlen, i són excusables, els nostres primers patriotes i escriptors (i de què segueixen parlant, sense excusa de cap mena, alguns *majaderos*, segons el dur mot d'En Menéndez i Pelayo, fins als actuals estudis lingüístics; des de l'estil empedrat de castellanismes lèxics, morfològics, prosòdics i sintàctics d'En Rubió i Ors o d'En Francesc P. Briz, a l'estil nèt, àgil i ric d'En Josep Carner o a la mestria gramatical d'En Carles Riba; des de la prosa feixuga i desllorigada dels escrits de mitjans del Vuit-

cents, a la prosa harmoniosa i plena d'avui!

Doncs si tot això que nosaltres veiem en aquest llibre, ho veuen així mateix sos petits llegidors, haurem arribat a atényer un dels nostres propòsits principals. Que els nois trobin, en els exercicis de lectura, no un amuntegament de versos i proses, no una caòtica barreja de temes i estils, ans bé la visió d'un secular patrimoni intel·lectual i literari, i la revelació d'un esperit nacional, de l'esperit que batega en les planes del llibre i que ells han de sentir moure, com en un balbuceig, adins seu.

Que hi hagi, sota la lletra del llibre, una ànima: això hem volgut.

En tres parts hem dividit aquesta obra: AUTORS DE LA REINAXENÇA, AUTORS MODERNS i AUTORS ANTICS.

Hem començat per la Renaixença catalana, perquè és la única manera de donar un ordre històric a l'evolució de la nostra literatura i del nostre pensament contemporanis. La manifestació històrica de l'esperit català està partida en dos troços: el medieval i el contemporani. Cada un dels dos forma una unitat, un tot complex. Però entre ambdós hi ha una ampla solució de continuïtat que els divideix.

El període de la Renaixença, que també podríem anomenar dels Jocs Florals, el clou En Verdager; i En Maragall obre el període que anomenem modern. Aquesta classificació no és absolutament cronològica. Així hi ha autors ja morts que consten en el període modern, i d'altres de vius que consten dins el període anterior, o sigui el de la Renaixença.

Una nova dificultat se'ns ha ofert, tocant a l'ortografia dels autors del període renaixentista. ¿Havíem de respectar les característiques ortogràfiques d'aquell període? ¿Havíem d'unificar l'ortografia segons les Normes de l'Institut d'Estudis Catalans? De cop ja ens decantàvem a la darrera solució. És cert que ella oferia l'aventatge de conservar en molta part la fesomia dels textos reproduïts, aventatge ben digne d'ésser tingut en compte. Però no po-

díem oblidar que es tracta d'un llibre destinat a les escoles, als nois que han d'aprendre l'ortografia del nostre idioma. La conservació de les velles grafies, per força dificultaria i pertorbaria l'ensenyament ortogràfic. I aquesta raó és la que dretament havia de prevaler.

No obstant, hi ha una qüestió que no és purament ortogràfica, i és la de l'article determinat: *lo, los*, i anàlogament la dels pronoms *nos, lo, los*. Substituir-los sistemàticament per *el, els, ens, el, els*, en els casos en què són empleades les formes primerament dites, alteraria de vegades el metre dels versos. Per aquest motiu hem fet una excepció en aquest cas. En els autors del període modern, molts pocs dels quals empleen les formes esmentades, només cal fer l'excepció en algun vers raríssim.

Quant als autors antics, hem cregut necessari respectar els caràcters principals i més generals de l'ortografia medieval, gairebé anàrquica. Hi hem introduït, com acostumen de fer els qui reproduïxen textos antics, algunes modificacions ortogràfiques adreçades a fer més fàcil l'intel·ligència del text.

Hem posat darrera de tot el grup d'autors antics, per ço que han de llegir-los els alumnes en últim terme, quan estiguin ja versats en el català literari. Si els nois comencessin els exercicis de lectura pels autors antics, els entendrien molt difícilment. Per la mateixa raó hem ordenat aquests autors per ordre cronològic descendent, començant pels de més ençà, els quals no s'aparten tant del llenguatge català actual.

De més a més, hem cregut útil afegir dos curts glossaris al present volum: un pertocant als períodes de la renaixença i modern, i un altre pertocant al període clàssic. En el primer hem consignat els mots i girs sintàctics rebutjables en bon català, usats dins els treballs que reproduïm. En el segon, hi ha la equivalència en català modern dels mots i frases del català medieval més poc entenedors per als catalans d'avui.

A. ROVIRA I VIRGILI.

TRACTAT DELS PACTES NUPCIALS O CAPÍTOLS MATRIMONIALS QUE ESCRIGUÉ JOÁN PERE FONTANELLA, per *Francisco Maspons i Anglasell*.

En la publicació dels textos clàssics del Dret català dos criteris distints poden seguir-se: o transcriure'ls integralment, o bé considerant en el Dret una vivència, i una evolució, per tant,—estudiar-los com un element informador de la vida jurídica. Una transcripció total, o una traducció feta en aquesta forma, no té altra valor que la de divulgació; és una facilitat per a que sien estudiats els juriconsults nacionals. Un estudi fet d'acord amb el segon sistema, representa l'aportació d'una valor més alta: la de senyalar-nos els trets essencials de l'esperit jurídic català. Aquesta és la forma donada al Tractat dels Pactes Nupcials

d'En Fontanella per En Maspons i Anglasell; forma seguida ja anteriorment en un estudi de Lluís de Peguera.

No és, però, solament d'una manera abstracta que això podria afirmar-se, ans principalment en consideració a la especial valor que'ls autors clàssics tenen en el nostre regim jurídic: l'altíssim problema agitador de tot el viure modern, el de l'actuació popular, el trobem resolt de bella manera en la elaboració constant de les normes jurídiques catalanes. Democràcia s'és anomenada aquesta intervenció del poble en el senyalament de les pròpies lleis; nosaltres gosarem de nomenar-lo jerar-

quía; jerarquia, per ço que no significa exclusió, ans al contrari ordenada col·laboració. Si l'alta significació que al costum se dona en Dret català expressa el poder creador de lleis que té el poble, la importància dels tractats clàssics, allunyats de tot sentit dogmàtic, indica la jeràrquica convivència en una elaboració mateixa.

D'entre tots aquests juriconsults, intèrprets i reguladors màxims de l'actuació popular, no cap que ultrapassi en importància a la que té Fontanella. En Maspons ens diu en les Observacions preliminars, posades al Tractat «De Pactis nuptialibus», com les dues més significades característiques del nostre Dret resplandeixen en l'obra del juriconsult olotí, malda-ment visqués en un temps en que una i altra escassejaven. Època de l'absolutisme, la llibertat, base del sistema jurídic català, informa tota l'obra; època del conceptisme literari, mai la lletra no pot ofegar l'esperit de les lleis nostrades. Llibertat, antiformalisme, paraules que han sigut objecte de tota devoció romàntica no sabríem sense explicar-nos-les afegir-hi la nostra adhesió. Es, però, la llibertat que trobem en les lleis catalanes no pas oposada al sentit d'autoritat; llibertat regulada segons Seny, oposada, en tot cas a l'extrem que'l Seny no menorment s'oposa: absolutisme. No tampoc antiformalisme segons la distinció dialectal escolàstica i ideològicament romàntica de fons i forma. Més que anti-formalisme, claritat d'expressió, simplicitat, per tal que així forma i esperit sien una sola cosa, no mai un signe que podria ésser distint de la cosa significada, i fóra en aquest cas quan ço que no-

menariem esperit prevaldria sobre la lletra.

Mes el Dret, hem constatat abans no és pas una cosa estàtica i molt menys encara el Dret català. Es per ço que hem dit que el Dret és una cosa viva, que'l Decret de Nova Planta, impedit una continuada actuació, en llevà l'element essencial; és per ço, que, com el Dret anglès, no ha estat mai limitat el nostre a un Còdic dogmatizador de les accions jurídiques; és per ço que avui, en què l'esperit genuí del nostre sistema jurídic rau únicament en certes pràctiques consuetudinàries, que és d'una alta utilitat la publicació de tractats que, com aquest de Fontanella, són bella prova del dit esperit jurídic nacional.

Aquestes especials circumstàncies obliguen a una tasca assabentadora de ço que és essència del nostre regisme jurídic als homes de lleis de Catalunya. Aquest és un dels principals objectius de la publicació del tractat de Fontanella, i serà aconseguit més fàcilment mercès a haver-ne suprimit tots aquells troços que més que facilitar podrien ésser obstacle a l'assoliment d'aquesta fi, afegint-hi en canvi nombroses notes explicatives o bé que manquen la coincidència de la doctrina de Fontanella amb la d'altres juriconsults catalans.

Signe dels més reveladors d'una personalitat nacional és aquesta possessió d'un propi esperit jurídic; és imprescindible per a aconseguir una vida plenament nacional que les nostres accions sien regulades segons propis principis. Tota cosa que això faciliti serà una aportació al patrimoni que va ésser penosament readquirir.

MARTÍ ESTEVE

HISTORIES EXTRAORDINARIES DE EDGAR POE. Traducció de Carles Riba. Segona serie. — Societat Catalana de Edicions.

No hem gosat mai judicar Edgar Poe amb la mateixa serietat que judiquem els seus parents literaris d'Europa. Dugues coses ens aturen: la de què ell no fou el que volgué ser, i la de què en mig de tot era un poeta interessant (V. *Annabel Lee*, i els diàlegs que coronen aquesta segona serie de contes). No fou el que volgué ser perquè tenia l'il·lusió inconscient de l'europeisme, i malgrat totes les injeccions de decadentisme vell-continental, i tot el decor foraster de què vestia les seves obres, ell romangué un nord-americà. Ni el vi, ni la repugnància al *business* obsessionant, ni una certa sensibilitat adquirida entre els murs vermells d'una pensió anglesa, pogueren treure d'ell el rastre profunde de la seva gent. Jo he cregut sovint que pot-ser la única manera de què Poe devingués un europeu hauria estat el vestir-se d'americanisme. Una mica de sensibilitat europea l'hauria traït de tant en tant així com ara el traeix a cada moment el procediment yankee.

Es curiós observar com resolía Poe els seus

contes meravellosos. Disposava dels elements amb una audàcia perfecta que descobria sempre el seu origen, i equilibrava tot defecte d'estructura espiritual amb la patina formidable de l'ubriagament que mig atreu i mig repugna. En els seus corresponents literaris d'aquí, això no arriba a aconseguirse. Jo no diré si aquets són més sincers o més farsants, però el cas és que tot seguit s'embalen i degeneren. Poe no degenera mai perquè fa el camí al revés: comença en una posició de degeneració i s'alça de mica en mica, sense acceleracions. Aquesta precisió, aquesta fatalitat en el procés dels fets, té quelcom d'aquella lucidesa i aquella lògica implacable que formen el segon període de l'ubriagament. És tan perfecte aquest procés, que algunes vegades ens entra una lleu sospita de què realment sigui Poe el farsant i els seus parents literaris d'Europa els sincers. Observeu que en la majoria de contes que'ns ha traduït En Carles Riba hi ha una preparació lenta de la sensibilitat per a, quasi podríem dir, electrocutar-la amb un mot o amb

un gest. Es remarcable en aquest sentit el final del nomenat «Ombra» la sensació del qual és només igualada per la visió d'aquell pou del «Judici Final» de Miquel Angel a on Carò precipita els homes damnats. Manca saber ara si en realitat és preferible ser farsant o ser sincer en aquestes «curses de la sensació». Al fi i al cap Poe ens aboca gairebé sempre de cap a l'eternitat quan els nostres decadents no fan més que ofegar-nos en tolls d'aigua bruta.

La traducció d'En Carles Riba és perfecta. Té la virtut de completar aquella precisió me-

cànica amb què es succeixen les sensacions amb una nova precisió mecànica dels mots. Cauen les paraules amb un soroll metàlic i acompasat que acaba de fer més justa la distribució mecànica de la sensibilitat. En aquest sentit supera Baudelaire que traduí l'obra de Poe al francès. Més que ell mateix, que tan bé el definí, Carles Riba ha sapigut comprendre que l'estil de Poe era «serré comme les mailles d'une armure».

JOAQUIM FOLGUERA

LLIBRES DE HISTORIA

La serie dels *Anuaris* de l'Institut s'és enriquia amb el de MMXIII-XIV, formidable volum que depassa les 1000 planes (1). Més que el nombre, però, és la qualitat, ço que l'avalora.

Apart de les *Memories*, veritable historial de l'Institut i de la *Crònica*—on s'anuncia i comenta tot el que amb l'història i l'arqueologia catalana es relaciona d'aprop o de lluny,—crien poderosament l'atenció, entre mig d'altres estudis: *Bibliografia dels antics poetes catalans* (J. Massó Torrents) que representa per la literatura catalana el parió, més complet i acurat, del *Grundriss* d'En Gröber per la provençal: *La Crònica de Marsili i el manuscrit de Pòblet* (Manuel de Montoliu), contribució a l'estudi de la crònica de Jaume I; *La lògica del Gazzali posada en rims per En Ramón Lull* (Jordi Rubió). Necet lul·lià de la primera època, quan no havia forjat encara la seva «lògica nova», impecablement editat; un nou capítol de *La Grecia catalana* (Rubió i Lluch, no cal dir-ho), on el descobridor de l'Orient català estudià, amb el detall i la competència de sempre, la història dels ducats d'Atenes i Neopatria entre 1370 i 1377; *Els banys de Girona i la influència moresca a Catalunya* (Puig i Cadafalch), on veiem ademés la transmissió dels temes orientals a l'art romànic; *Une peinture catalane du XIVe siècle trouvée au monastère du Sinaï* (J. Couyat-Barthoux) amb una magnífica tricromia del retaule de Santa Catarina que «feu fer lo honrat En Bernat Maresa, ciutadà de Barchinona, Cònsol de Cathalans en Domàs, en l'an MCCC LXXX VII», segons resa l'inscripció; etc., etc.

Els primers *Anuaris*, quan l'Institut tot just neixia, semblaven potser un esforç irreflexivament agosarat, i era de témer l'hora que hom no podia continuar-los. Però quan hem vist que la serie no s'estronca, i que el darrer *Anuari* és sempre major i millor que els altres, la nostra confiança és plena: com el ciutadà anglès sab que d'any en any creixerà el *sea power* de

la Gran Bretanya, nosaltres sabem que l'Institut botarà periòdicament aquests *dreadnoughts* de l'erudició històrica.

* * *

Un home modestíssim bé que compti entre'ls millors de nostres historiògrafs, és En Ferràn de Sagarra i de Siscar. Ell ha tingut la sort, a tants d'altres negada, de veure coronat el seu esforç i el seu treball de tota la vida. El premi Martorell de 1912 otorgat a la *Sigillografia Catalana* fou un acte de justícia envers aquesta obra, digna d'un monjo de Saint Maure o d'un canonge setcentista. Això dèiem tots els que sabíem la manera de treballar del senyor Sagarra; així diu ara tothom, al veure l'ingent primer volum (1) que acaba de sortir a la venda, en magnífica edició costejada per l'Ajuntament de Barcelona.

El senyor Sagarra, però, no és avar de la seva ciència, i dona molt més del que no promet. Aquest volum té una *Introducció* que és tot un tractat de diplomàtica catalana: els qui es dediquen a les investigacions històriques no sabran com agrair-li. Segueix després l'estudi històric-arqueològic, l'inventari i la reproducció fotogravada dels segells del Casal de Barcelona, des de Ramón Berenguer IV, el primer sobirà de Catalunya que usà de segells, fins a Ferràn II, comptant-hi també els de les esposes i dels infants. El segon volum inclourà els altres segells civils, i el tercer els segells eclesiàstics.

Teníem estudiades les monedes catalanes—per En Botet i Sisó,—ara en tenim també els segells: no ens manca més que un inventari dels blasons, per a que l'història i l'arqueologia trobin el camí fressat, nèt de tot obstacle.

* * *

Per dissort la nostra gent no és pas afectada d'escriure *memories* ni *dieters*. Així, quan

(1) INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS. *Anuari MCMXIII-XIV*. Any V. Barcelona - Palau de la Diputació.

(1) *Sigillografia catalana. Inventari, descripció i estudi dels segells de Catalunya*, per FERRÀN DE SAGARRA. Volum 1. Barcelona, Henrich i Companyia, 1916.

desapareix, com suara En Picò i Campamar, algú que visqué intensament un període o una generació, i ens sabia encantar amb una deïu inestroncable de records i d'anècdotes, és tot aquell període, és tota aquella generació que passa de la vida a la mort, de l'actualitat a l'història. Només poden subvenir-hi, en certa manera, que els estudis biogràfics fets a cop calent. D'aquests oficis de *corpore insepulto*, resats per l'admiració i l'afecte, n'és un virtuós el P. Miquel d'Esplugues. Comença la seva tasca amb la semblança d'En Maragall, seguí amb la del Cardenal Vives, i al afegir-hi la del Bisbe Torras i Bages les ha reunides sots un títol i en un volum (1).

Tan diferents de mentalitat i d'actuació aquells tres prohoms de la nova Catalunya, tenien de comú l'amor a Déu, l'amor als homes i l'amor a la patria. El poeta i el bisbe han deixat una petja inesborrable en l'esperit de Catalunya; el cardenal dugué l'esperit de

(1) P. MIQUEL D'ESPLUGUES. *Semblances. En Maragall. El Cardenal Vives. El Bisbe Torras*. Barcelona, 1916.

Catalunya al govern de l'Església Catòlica. El P. Miquel d'Esplugues els ha escupit sengles estatuës de bronze.

* * *

La col·lecció «Textes de dret català» publicada sots el patronat de la Diputació de Barcelona, comença un diplomatarí del dret pireneic. L'edita—competentment i minuciosa—En Ferràn Valls Taberner, qui per ara ha esmerçat tot un volum amb la Vall d'Aràn (1). Aquesta publicació cau fòra del camp artístic i literari on es mou LA REVISTA. He volgut assenyalar-la, però, car obre nous horitzons, al dur l'estudi del dret català a un camí d'investigació històrica, allunyat per diàmetre de l'interès abogadesc d'un *Considerando* de Sentència.

L. NICOLAU D'OLWER.

(1) *Textes del Dret català Privilegis i ordinacions de les valls pirenenques editats per FERRÀN VALLS TABERNER. 1 Vall d'Aràn*. Barcelona, Casa de Caritat, 1915.

ARTS PLASTIQUES

ASSAIG SOBRE LA REHABILITACIÓ DE LA HABILITAT

Avui prossegueixo tractant la matèria d'un meu article que duia per títol «El recurs de l'incorreccionisme»; dic això, perquè no se m'escapa que, segons sigui la professió o les predileccions del lector, aquest avís li estalviarà de prosseguir llegint-me inútilment.

Vaig proposar com a distints, malgrat la llur mutua condicionalitat, «correcció i precisió»; i avui, discorrent sobre la mateixa matèria, marcaré ço que sota un altre aspecte determina una nova distinció o diversitat, establint al mateix temps un nou motiu de confusió pels qui a cada concepte li donen una valor qui tanca una condició cabal, sense atendre als matisos d'accent i tò que són, sovint, els qui determinen una diferència definitiva.

Un exemple al vol: ometre que dues causes idèntiques poden esdevenir contraries, segons sigui la llur direcció.

En el nostre cas trobem que és sempre la «habilitat» qui produeix la correcció i la precisió; emprò per assolir la primera intervé d'una manera eficient, mentre que per a la segona sols en la forma coeficient o de col·laboració que requereix la seva funció de mitjà.

Veiam; en ço que determinem per «correcció» intervé l'habilitat com a «traça», «mera manualitat», «virtuosisme pendolístic»; en fi,

com a mecanicisme desintegrat de la «acció total»: mentre que en ço que nomenem «precisió», en l'aspecte determinat en el meu anterior article (està clar) hi intervé en contribució integrant—insuficient en ella mateixa,—condicionada per altres factors centrals, i condicionant a aquests al seu torn; i a més, amb mesura, que tot seguit un excés decanta l'acció cap a la mala veïna que en diem «correcció». (Permeteu d'insinuar que el pitjor enemic no es mostra comunament com a contrari, sinó com a veí, i sovint del mateix replà).

La «habilitat» revesteix,—considerant-la en ella mateixa—un aspecte maquinal inconfundible que la fa propícia al pendolisme; i és de bon encert opinar que qui compta amb aquesta facultat en excessiva preponderància sobre les altres pot dir-se que positivament és tal com si no comptés amb altra cosa, per l'absorbsiva condició d'aquesta (en altra ocasió parlarem dels motius d'això). Però, amb tot, aquest encert no és prou per a justificar la vana pretensió de prescindir d'ella—àdhuc de la pendolística i tot,—sempre que sigui, altrament, l'esperit prou robust per superar-la i fer-la instrument, i no vil mecanisme.

D'altra banda ja he dit com és discernir amb impermeabilitat no ponderar diferentment un mateix concepte segons sigui la seva diversitat en accent i localització, per part de

qui necessita per a tal distinció la evidència tangible de dos elements formalment estranys, sense atinar que, per altra banda, podrien consistir tant sols en dues diferents informacions de la mateixa matèria.

Hi ha, però, abonant aparentment a qui abomina—de una manera sistemàtica—de l'habilitat, que prenem per habilitat, en general, la facultat que intervé d'una manera imediata en la producció del superficial o perifèric alié, o bé distint, al menys, a la corporietat i a l'espai.

Però, ara, en contra. D'abominar-ne en abso-

NOTES MARGINALS

DELS ESTILS

Un estil i la seva formació no és una cosa que s'improvitzi. És sempre una seqüència, una etapa d'evolució, una conclusió.—Un estil és la nova informació que, a l'adoptar-se, reb la forma inicialment adoptada.

I l'inicial d'un estil està sempre en aquesta adoptació. Un estil s'inicia movent-se en una repetició de solucions anteriors, —repetició: adoptació aquesta, molt sovint passiva.—I es forma amb una elaboració i una informació nova, de la forma inicialment adoptada, àdhuc —repetim-ho, — essent passiva aquesta adopció.

Es així que un estil s'inicia, actuant descriptivament, reproduint unes formes i unes solucions. Veient, doncs, aquesta forma, no com una estructura, sinó com un organisme, i prenent-lo com a tal. I quan s'opera un traspass de l'organisme a la estructura,—o, altrament: del descriptiu al ponderatiu; del superficial i convexa al còncava; del gràfic al quantitatiu,—és quan neix l'estil i la forma nova; perquè aleshores la forma és ja un fet nou, és creació, i per això val en ella mateixa, i en ella mateixa té compresa tota la seva valor.

Tot estil comença essent el reflexe d'un altre. Tot estil, comença amb una repetició, i descriptivament,—sens valdre com a fet independent.—I quan la forma deixa d'ésser un reflexe, i passa a valer en ella mateixa, i deixa d'ésser orgànica per a devenir estructural, i res té que veure amb el fet motiu de la descripció, aquesta forma és ja un nou estil i és creació.

Fill, aquest estil. d'aquella adopció; resultant d'aquella repetició.

Com arma pedagògica, és clar.

La imitació encausa al deixeble, obligant-lo i donant-li un element exprés i formal d'expressió plàstica.

Deixar camp lliure a l'espontania actuació del deixeble és deixar que suri, únicament,

lut, ne pervé una insuficiència fragmentària per mutilació. Ço que és profunda, ço que és elevat, i ço que és profunda i elevat gaudeix de dues condicions essencials, però d'aspecte amorfe, imponderable—en bon procedir artístic,—que's precisaràn en quant estableixin entre elles una superfície o una perifèria precisa (atenguem de no caure en una nova metafísica que nomenaríem ultra-tècnica); i això sols esdevindrà per obra i gràcia de l'habilitat que, rudimentària o destra, és instrument de l'esperit qui li permet determinar el terreny que trepitja.

ESTEVE MONEGAL.

l'element individual, nou món fatal, nova mena de realisme. I és que, deixant-li via lliure, el deixeble no deurà exercir una acció ponderativa, quantitativa, i li caldrà, solament, per a produir-se, un esponjament i una reflexió de la poixança individual.—La resultant serà merament qual·litativa, epidèrmica, i no quantitativa, formal.

I, segons sigui aquesta poixança, serà, fatalment, la resultant alcançada.—I, moltes voltes, la seva insuficiència voldria ésser salvada, i s'intentarà aparentar-la, amb l'element morbòs de les tècniques, amb l'element interessant; i aleshores és quan apareix ço que'n diem la línia viva, que és un mer artifici de simulació aparent, també qual·litativa.

Ponderació, aquí? No; espontaneïtat, solament. Cap disciplina.

I una de les armes d'aquesta disciplina és la imitació.—Donar al deixeble un model, que és una cosa definida, i que imposa una precisió, és encausar aquella força individual, normalitzar-la, obligant-la a uns fins i un objectiu, deixant de veure un objectiu en ella mateixa. El deixeble deurà exercir una acció ponderativa, deixant de banda l'accident qual·litatiu, expressiu, per anar a una ponderació cabal, quantitativa.

«El més espiritual d'una cosa és el seu pur contorn». Obliguem, doncs, al deixeble, a aquest contorn: portem-lo a una repetició de la perifèria. Si la forma és l'esperit mateix, una repetició de la forma dona l'esperit.—Que sempre, la simulació, és el millor camí per arribar a la posició simulada.

L'IMPRESSIONISME

Li arriba a l'impressionisme un moment en el qual viu solament de recursos i solucions tècniques pre-establertes i formulades; adoptant-les, d'una manera inicial, escudant-se en el seu prestigi, i valent-se de la seva condició definida i conclusiva. Movent-se d'una manera atàvica, conservadora, i fent un objectiu de la repetició d'aquelles solucions.

I, aleshores, les atribucions de academisme i

correccionisme, no li són, a l'impressionisme, extranyes, i res té de paradoxal aplicar-les-hi. L'una, academisme, en quant informa la seva activitat;—adopció inicial de solucions pre-establertes i en prestigi.—L'altra, correccionisme, com objectiu de l'activitat aquesta;—aproximació a les solucions formulades i repetició literal d'elles, com a objectiu.

En aquest moment de l'impressionisme la preocupació única és la formalització d'unes solucions tècniques, definides i resoltes; la seva conseqüent mecanització i la repetició d'elles. Fent d'aquesta repetició, un objectiu i una conclusió.—Es cosa corrent, i a ningú escandalitza ja, el parlar d'una pintura a lo Renoir i a la manera de Cézanne; i escudar-se en una manera prestigiosa, i amb una negació absoluta de tota valor personal, viure a laombra d'aquest prestigi.

Perquè la forma que quan l'impressionisme obra vivament i intel·ligent és l'essencial, aquí esdevé solament materia on emplaçar i donar lloc a aquell formulisme i on resoldre aquella repetició. Materia plasmable, un simple pretext.—Per a Cézanne—el nom és indiferent

—la forma és un objectiu, és l'essencial de l'obra; per a un seguidor de Cézanne, és un recurs per a donar lloc i tema i aquella repetició. Adhuc nomenant-se a ells mateixos, aquests repetidors de Cézanne, formalistes.

També per a Cézanne la visió és quelcom de substancial i viu; però aquesta condició substancial desapareix en el seu repetidor. Que no veu les coses sinó a través d'una manera i d'uns recurs de solució tècnica.—Hi ha una preceptuació i una recepta que fa que les coses es vegin segons una manera, i no d'altra. Que fa d'aquell contingut substancial de la visió materia malejable en la qual es personalitzen i troben el seu lloc aquelles receptes i aquella preceptuació. Que dogmatitza i canonitza, d'una manera inflexible, la condició objectiva de la visió i la seva representació.

En aquesta academització de l'impressionisme està la seva fi, i aquí es tanca el seu cicle. Aquesta és la solució final, la conclusió.—Es la de tots els moviments, àdhuc els més revolucionaris; que, sols per atavisme, a través del seu procés, conserven aquesta etiqueta.

MARTÍ CASANOVAS

CRÓNICA

Exposicions de joguines i festa de Reis, de la qual també en participem nosaltres.

Anotem com un artificiós arbitrarisme anima totes les joguines, despullant-les (amb joia dels infants i nostra, que som uns infants, i no precisament el que'n diuen uns grans infants) de tot l'encarcament amb què fins ara les coneixíem. I veiem amb delícia goços amb corbata, i oques amb jaquè, i uns quintos que res tenen que veure amb els quintos que coneixem, i unes nines reinflades, i unes Pepes rodanxones amb una rosa bon xic sobtada a cada galta. I als nens—i a nosaltres, també—els agrada més això que la nina que volia ésser una nena, i que dormia. I per sobre d'ella hi posen aquestes arbitràries Pepes, i el goç presumit, i la nina una mica grotesca.

I tal volta, de tota l'antiga col·lecció de joguines, continuem estimant, (solament), aquelles tartanes opulents, lluint al llom un sol resplendent i mirífic.

I també—i això tal volta sigui una conseqüència filla del nostre excessiu optimisme,—veiem desaparèixer el carril que anava sol i els joguets de corda. El nen vol tenir sobre les seves joguines una part activa; vol arbitrar, vol crear. Estima més arrastrar un cavall i portar-lo al seu gust que un tren que corre sol i que cap intervenció li dona a ell. I per sobre aquest, estima més aquella tartana que el segueix dòcil, obeint el seu manament autoritari.

Tal volta l'arbitrarietat dels nens—o pel menys—d'aquells que són amics meus—no arriba fins a estimar, com nosaltres, els rosats Cupidells. Però és que tal volta, per la banda nostra, hi pesa en aquesta estimació la força de llur simbolisme.—Però sí que arriba fins a estimar les Pepes i llurs semblants, i tota aquesta humanitat de gats, goços i oques, i una «Mimí» excessivament rodanxoneta, de la qual algún amic els fa present.—M. C.

DIETARI ESPIRITUAL

El passat període regionalista a Catalunya fou abundós en la recerca de notes pintoresques, de tot ço que el poble produïa espontàniament, sense cap influència de cultura, la qual era considerada, les més de les vegades, ofegadora del ver sentiment popular. Folk-lore significava—per gairebé tots aquests investigadors—anècdota, tipicisme curiós, lloable diversitat del poble de Catalunya. Folk-lore ja és avui material d'estudi, quelcom sotmès a una disciplina científica. Més encara: laboració científica exercida per un grup ajuntat en càtedra oficial, que vol dir per ells, sortosament, col·laboració.

Es en aquest doble lloable sentit de sotmissió a estudi de ço que ha estat tan sovint objecte d'innocent esplai, i d'utilització d'una càtedra a la Universitat oficial de Barcelona per un treball d'investigació conscient, orientat en un ampli sentit de col·laboració d'alumnes i àdhuc d'útils elements extra-universitaris, que saludem l'aparició del I volum d'«Estudis i Materials d'Etnografia i Folk-lore de Catalunya», que dirigeix el Professor d'Ètica a la Facultat de Filosofia i Lletres, Dr. T. Carreras i Artau.

* * *

La migradesa d'alguns esperits de casa nostra ha fet acusació moltes vegades de l'honestat de vida dels escriptors i de la normal ordenació del treball llur.

Nosaltres, que no hem volgut mai comentar els mots insignificants de les ànimes petites, fem avui afirmació d'optimisme i professió de fe reproduint dues gloses admirables de Xenius que són tota una ètica.

MIQUEL S. OLIVER. Els ateneistes obsequiaren ahir amb un esmorzar concorregudíssim an En Miquel Sants Oliver, que ha estat fins ara mateix son administrador. La inspiració que ha presidit aquest acte no podia ésser més gentil i delicada.

¿Quin cor ben nat ni quin amic de la tensa energia no es commourà de veure una bella ment aplicada, per temps i temps, sense feblesa, sense oblit, sense defallença, damunt la mi-

nucia administrativa?...—A París em mostraren una vegada uns papers que em portaren les llàgrimes als ulls. Eren retalls d'una petita llibreta de Pasteur, quan dirigia l'Escola Normal. En els fulls borrosos i esgrogueïts, s'hi llegeix encara: «Voir quel est le poids de grammes de viande donnés par élève». I algunes ràpides memoranda així: «Fer posar sorra al pati»... «adobar la porta del refectori»...—Mentrestant l'Acadèmia de Ciències anava rebent del savi notes freqüents, resum dels seus treballs genials sobre la fermentació acètica, sobre les generacions espontànies. I aquell home pensava el mateix temps en els grams de vianda de l'alimentació del deixeble i en els problemes centrals de la biologia.

Doncs així mateix em plau d'imaginar el nostre amic i poeta, durant aquests darrers anys: recordant-se de les rajoles a canviar en el paviment reial de l'Ateneu barceloní, mentre que, dins son ensomni, damunt el trespol imaginari de fines fustes de l'Orient, lliscava amb una música sumptuosa de seda, d'argent i de rimes, el ròssec del vestit de Clarença, pubilla de Provença...

Poesia, prosa!... Actituts de la prosa o de la poesia!...—Bella actitud la de Víctor Hugo a Guernesey, passejador de la roca solitaria, esbarriats barba i cabells i tapa-boques: l'estatuària teatral d'un Boucher en perpetuarà de bona gana la imatge. Mes la pintura profunda d'un Rembrandt s'estimaria millor la imatge de Pasteur, acotat damunt d'un llibre de caixa, darrera els vidres d'una mansarda, dins el tenebrós immoble de la rue d'Ulm.

I, amb la pintura profunda d'un Rembrandt, nosaltres. Nosaltres, que sabem que la que despena Víctor Hugo és una força cega i material, que s'anomena «el vent». Mentre que la que doblega Pasteur sobre el miserable llibre de caixa, és una força intel·ligent i espiritual, que s'anomena «el deure».

CREACIÓ I ADMINISTRACIÓ. Escolli a una glosa d'abans d'ahir. Poesia és creació. Administració, sembla ésser obediència i proveïment a allò que és creat. Elements, doncs, contradictoris?

La superficialitat i l'egoisme dels homes ens diràn que sí... Ja començarem, però, a mali-

ciar-nos d'altra cosa, quan veurem un Pasteur ésser a la vegada un creador insigne i un administrador valent, desconeixedor del «de minimis non curat...»

Però és de les dones que ens vindrà la resposta definitiva. De les admirables dones que, quan són les esposes més enamorades, són també les mares més puntals i perfectes.

***

Ens cal lloar amb simpatia la iniciativa de la *Junta de Dames* que ha sabut dur l'esperit, i l'esperit català, a la seva actuació benèfica.

Dos poetes: D. Joan Alcover i D. Jaume Bofill i Matas altificaren l'eficacia de la catalanitat davant l'aristocràcia barcelonina.

Aquest acte, si els organitzadors saben continuar-lo, representarà per a l'aristocràcia catalana (que fou la servadora de l'idioma nostre els dies de silenci i decadència), la reintegració a la seva tradicional puresa de raça.

***

¿Voleu dir que, més que En Pitarra no encarà l'Emili Vinanova el nostre sentit popular?

***

La cultura filosòfica en España del Dr. don Josep Ingenieros és un excel·lent llibre de divulgació. Fa justícia a la diversitat nacional catalana i situa l'originalitat del nostre pensament amb afectuosa comprensió, segurament més que de pensador, de periodista modern.

Es potser un llibre d'informació excessiva. Perdonem-li en gracia de la generositat amb que essent copiós no és mai erudit.

***

El bilingüisme ha fet estèril bona part de l'obra de Clavé i de les generacions obreres que ell volia educar.

El bilingüisme ha fet extens l'Homenatge a la memoria de Clavé sota unes tristes coloraines d'estanc.

***

Quan ja tots els informadors havien consultat el Diccionari enciclopèdic, i preparats a quedar bé amb la vulgaritat omniscient tenien escrita la lloança de Maeterlinck, l'humorisme incongruent del poder central impedi el viatge del poeta i deixà inutilitzades les improvisacions fàcils dels *diarios de opinión*.

Nosaltres volíem homenatjar Maeterlinck. Però no el poeta indecís ni l'inquietador malaltís de la subconsciència ni l'artífex conreador de les larves de la paraula.

Volíem homenatjar el poeta belga definit i precís davant la iniquitat que profanà la seva patria. L'home sà que llença el crit de la consciència ferida. El patriota que forja i enlaira la paraula en missió de propaganda per la seva terra invadida.

Volíem en la persona de Maeterlinck festejar la Bèlgica immortal.

***

Si podia escriure's que D. Alfons Par, amb els seus treballs de traductor i comentador de Shakespeare incorporava al català, — molt abans que els poetes la *recreessin*, — l'obra shakespeariana; avui, amb motiu de la publicació de la vida del gran William, podem dir que un *tot un home* engrandeix l'host ardid dels nostres homes.

PUBLICACIONS DE "LA REVISTA"

Administració: CORTS CATALANES, 613, baixos - - BARCELONA

HA SORTIT:

EL NACIONALISME

DE A. ROVIRA I VIRGILI

AVIAT:

L' OBRA D' ISIDRE NONELL

PRÓLEG D'EUGENI D'ORS.—BIOGRAFIA D'ALEXANDRE PLANA.—ESTUDIS DE FRANCESC PUJOLS, RAMÓN REVENTÓS, RAMÓN CASELLAS, MARTÍ CASANOVAS, FELIU ELÍAS, FRANCESC VAYREDA, JOAQUIM FOLCH I TORRES I ROMÁ JORI.—REPRODUCCIÓ DE DIBUIXOS I PINTURES

La edició d'aquest llibre es fa per subscripció.

Preu: Tres pessetes

LLIBRES RECENTS

JOSEP M. LÓPEZ - PICÓ

CANTS I AL·LEGORIES

OP. VIII

Preu: Dues peetes

MIQUEL POAL AREGALL

Mots plaents i desplaents

Publicacions de LA REVISTA

Preu: Una pesseta

PAU GRIERA

EL JURAMENT

Novel·la

Preu Dues pessetes

JOÁN ARÚS

NOVES CANÇONS

Portada de Josep Obiols

Preu: Dues pessetes

GALERIES LAIETANES

Corts Catalanes, 613

ANTIGUITATS : EXPOSICIONS : LLIBRERÍA D'ART
CAVES DE VINS : ART MODERN